

JAKINEN gai *kutunik* bada, hori kulturarena da; ez alferrik, sortu zenetik «euskara kultur bideetan» jartzeko egitekoa eman zion bere buruari. Bai kultura zentzu zabalenean hartuta, garena eta izan nahiko genukeena –pertsonek izateko– ulertzeko. Eta baita zentzu hertsia ere, eta horren baitan bi kontzeptioetan ulertuta: batetik, ‘euskal’ adjektiboari lotuta, euskarari –pertsonek euskaldun izateko, sinonimia bat azkenean–, eta, bestetik, egintza den aldetik, kulturagintza, sormen artistikoari eta bere ekosistemari dagokionean.

Kulturaren zentzu hertsia horri erreparatu dio Siadeco Ikerketa Elkartek Elkar Fundazioak eskatuta egin duen euskal liburuaren eta musikaren kontsumoaren gaineko inkestak. Inkesta garrantzitsua da harrapatzen duen unibertsoagatik: kopuruz 2.500 elkarrizketatuen iritzia jaso da, eta lurraldez Euskal Herri osoa hartu da kontuan. Hori dena baino garrantzitsuagoa da, halere, euskara bektore gisa hartu izana; alegia, euskaradunen kontsumo joerak aztertu dira, eta horrek argazki askoz doituagoa eman digu, elebidunok zer kontsumitzen dugun argiago erakusten duelako.

Inkestak azken hamarkadetan sarritan egin den «zenbat gara?» galderari erantzun bat ematen dio: euskarazko liburuak eta musika kontsumitzen dutenen multzoa 190.000 lagunek osatzen dute. Hau da, 16 urtetik gorako euskaradunen %25ek. Eta multzo horretatik merkatuari finko eta fidelen eusten diotenak 40.000 lagun inguru dira (euskaradunen %5). Horixe da muineko taldea. Futbol zelai bat betetzeko lain. Unai Iturriagak kontrazalean iradokitzen duen bezala, orain mende erdi Benito Lertxundik kantatzen zuen *kopuru* bera doi-doi: *Zenbat gara? 41.357...*

Argazkia argigarria da, baina ez ziurrenik harrigarria. Baina ezta lasaigarria ere, aitzitik.

Lehen irakurketa bat, hau ere berria ez bada ere: diglosia kulturala ekosistemaren parte da. Osotasun –erdaratasun– baten menpeko zati dela euskal kultura, ez-buruaskia ez kate osoan bederen, kontsumoan nabarmen. Argi dago diglosia linguistikoak kulturala dakarrela, hain zuzen, edota eskutik doazela. Eta, beraz, pentsatzekoa da aurrera ere eskutik hartuta egin beharko dutela.

Kulturaren arazoak euskararenak dira.

Horixe da JAKINEN zenbaki honetan, aldez edo moldez, errepikatzen den ideia. Maiatzaren 22an, Siadecoren inkesta aitzakiatzat hartu eta aurrera begira jartzeko JAKINEK antolatutako jardunaldieta ere agertu zen ideia, hain zuzen. Han esandakoak dituzu zenbaki honetan, besteak beste.

Siadeco etxeko zuzendari Juanjo Allur Dorronsorok datu eta zifren xehaketa egin du, eta, ondotik, Elkar Fundazioko lehendakari Joxemari Sorsek bi ondorio argigarri dakartza: euskalduntze politikatik harago eta harekin, kulturzaletasuna sustatu behar dela, bat; bi, euskarazko kulturari ikusgarritasuna, erreferentzialtasuna eta zentraltasuna emango dizkion kultur politika behar dela.

Josu Amezaga soziologo, EHUko irakasle eta NOR ikerketa taldeko kideari propio eskatu diogu datuen *berrirakurketa* bat egiteko, eta inkestaren datuak azken urteetako euskalduntze eta euskararen erabilera datuekin gurutzatu ditu. Horretaz gainera, beste herrietako irakurzaletasun kopuruaren argitan irakurri ditu datuok. Azterketa mamitsua egin du eta paradigma aldaketa betean gaudela iradoki du, bai gurean eta bai munduan: orain artean ezagutza, erabilera, nortasuna eta lurraldea –hizkuntzan eta kulturari– osagarri izan badira, orain elkarrengandik aldentzen ari dira eta beste-lako erabilera eta motibazioak sortzen. Eta horrek kultur estrategia bat garatzea eskatzen du, herri gisa iraungo badugu.

Beste leku batetik eta beste hitz batzuekin, hogeita zazpi urtez Susa argitaletxeko editore izan den Gorka Arresek ere aitzakiak bukatu direla idatzi du, eta «Euskarazko Kulturaren Legea idatzi, onartu eta bete» beharko litzatekeela. Arantxa Iturbe eskarmentu luzeko kultur kazetariak «txiki izatearen abantaila handienetako bat arriskatzeko aukera» dela idatzi du, besteak beste. Eta Elkar argitaletxeko zuzendari Olatz Osari esaldi bat *lekualdatzekotan*, hau xe: «eragile bakoitzak bere arduratik egin dezakeenaz gain, kultur ekosistemaren parte garela [...] aitorzea funtsezko urratsa da».

Liburuak atalean, Joan Mari Torrealdai 1976an abiatutako urteroko liburugintzaren azterketa dator (oso-osorik jakin.eus atarian dago, Liburu Behatokia atalean). Zifra eta datu ugari, eta ondorio bat lehenestekotan, Euskal Herrian zabaltzen diren hezkuntza proiektu gehienak inportaziokoak direla, baduelako horrek zerikusirik kulturaren ezagutza, erabilera eta kontsumo mailarekin, alegia, Siadecoren inkestaren emaitzekin.

Bukatzeko, Itziar Ugartek, Jaime Altunak eta Ignazio Aiestaranek, *Egunen gurpilean* atalean, nork bere galbahetik iragazita dakarkigun gaurkotasuna.